

AKTUALNO STANJE ŠKOLSKOGA VJERONAUKA I ŽUPNE KATEHEZE U CRKVI U HRVATA

Zagreb, 30. travnja do 2. svibnja 1998.

PRIOPĆENJE

Od 30. travnja do 2. svibnja o. g. u Zagrebu je, u velikoj dvorani "Školske knjige", održan *katehetski kolokvij* o temi *Aktualno stanje školskoga vjeronauka i župne kateheze u Crkvi u Hrvata*. Organizirala ga je Komisija za redovitu i trajnu katehetsku formaciju nacionalnog katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije pod pokroviteljstvom Vijeća za katehizaciju Hrvatske biskupske konferencije (HBK) i Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Na tom je znanstvenom skupu sudjelovalo stotinjak stručnjaka s područja teološko-katehetske teorije i prakse iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine te iz Subotičke biskupije. Rad Kolokvija otvorio je biskup đakovački i srijemski msgr. dr. Marin Sraikić, predsjednik Vijeća za katehizaciju HBK. Na kraju drugog dana euharistijsko je slavlje sa sudionicima Kolokvija predvodio zagrebački nadbiskup msgr. Josip Bozanić, predsjednik HBK, uputivši prisutnima riječ podrške i usmjerenja. Posljednjeg je dana na njemu sudjelovao i šibenski biskup msgr. Ante Ivas, predsjednik Vijeća za laike HBK, dok je dubrovački biskup msgr. dr. Želimir Puljić, stigavši s puta, sudjelovao na završnom sastanku organizatora. Na Kolokviju je stalno bila prisutna, aktivno sudjelujući u njegovu radu, i predstavnica Ministarstva prosvjete i športa RH prof. Marija Ivanković.

Na temelju dvadesetak izlaganja - koja su održali profesori hrvatskih teoloških i katehetskih učilišta, predstojnik i viši savjetnici Nacionalnog katehetskog ureda HBK, predstojnici biskupijskih katehetskih ureda i nekoliko drugih stručnjaka - te na temelju više od stotine priloga iznesenih

tijekom vrlo žive rasprave, u kojoj je aktivno sudjelovala većina sudionika, izbis-trile su se važne spoznaje o sadašnjem stanju školskog vjeronauka i župne kateheze u hrvatskoj i drugim zemljama u kojima živi i djeluje Crkva u Hrvata. Isto su tako utvrđene i neke od najprečih i najhitnijih zadaća naše Crkve na evangelizacijsko-katehetskom području u najužoj povezanosti s ostalim područjima njezina života i djelovanja.

1. Među pitanjima kojima se na Kolokviju posvetila najveća pozornost, bio je identitet i status katoličkoga vjerskoga odgoja i obrazovanja u predškolskim ustanovama, osnovnoj i srednjoj školi, i to u komplementarnom odnosu sa župnom katehezom i drugim oblicima evangelizacijsko-katehetskog djelovanja s odraslima, mladima i djecom. U središtu pozornosti isto je tako bio profesionalni i duhovno-vjernički identitet i status vjeroučitelja u školi i predškolskim ustanovama odnosno katehete i njegovih suradnika u župnoj i drugim crkvenim zajednicama. Konstatirano je da je posljednjih godina (1990.-1998.), zahvaljujući osobito uvođenju vjeronauka u školu, u našoj Crkvi višestruko povećan broj studenata teološkoga i katehetskog studija koji žele postati vjeroučiteljima, te da trenutno u školi ima više od 2300 vjeroučitelja, među kojima više od 900 laika.

2. Ocijenjeno je da sedam godina iskustva s vjeronaukom u školi (1991-1998), u tzv. prijelaznom razdoblju, svjedoči o tome kako je naša Crkva u odgojno-obrazovnom djelovanju s djecom i mladima u sklopu hrvatskoga školskog sustava dala važan doprinos upoznavanju, osobnom iskazivanju, njegovanju i trajnom razvijanju vlasti-

toga te upoznavanju i poštivanju kulturnoga, nacionalnoga i specifičnoga religioznog identiteta drugih. Time je znatno pridonijela, u ekumenskoj i dijaloškoj otvorenosti, promicanju istinskoga dijaloga i pravednog mira na prostorima gdje živi i djeluje, na što se osjeća i dalje pozvanom. S dovoljnom se sigurnošću može ustvrditi da je vjeronauk u školi pridonio kvaliteti duhovnoga ozračja i shvaćanju temeljnih kršćanskih vrijednosti kao važne okosnice sveukupnoga života u nas.

3. Konstatirano je da je u nastavu školskoga vjeronauka uključeno oko 85% učenika osnovne škole i više od 60% učenika srednje škole te da se mnogi vjeroučitelji u svom djelovanju odlikuju izrazitim stručnim, općeljudskim i duhovno-vjerničkim kvalitetama. No utvrđene su i znatne teškoće u ostvarivanju kvalitetnoga vjeronauka u školi. Naime, uza sva priznanja radu brojnih vjeroučitelja, moramo biti spremni poslušati i kritičke primjedbe sa strane škole, župne zajednice pa i samih vjeroučenika, kako bi se vjeronauk što kvalitetnije ostvarivao, vodeći računa o zakonitostima školskog odgojno-obrazovnog sustava. Potrebno je stoga još puno toga učiniti, u suradnji s nadležnim državnim vlastima i ustanovama, kako bi se školski vjeronauk kao nastavni predmet u svakom pogledu ravnopravno ostvarivao s ostalim nastavnim predmetima. Tome će zacijelo mnogo pridonijeti i Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, koji je stupio na snagu 24. siječnja 1997.

5. Kvalitetnijem ostvarivanju vjeronauka u školi zacijelo bi trebao pridonijeti i obnovljeni Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi, kojega je već odobrila HBK, a za koji se izrađuju poseban priručnik za vjeroučitelje te udžbenici za vjeroučenike. To će vjeroučiteljima biti od velike pomoći u njihovu snalaženju, a osobito na didaktičko-metodičkom planu, gdje se najviše osjećaju nedostaci. Primjedba se odnosi osobito na one koji za vrijeme svoga redovitoga studija nisu imali dostatnu metodičku izobrazbu iz područja religiozne pedagogije i katehetike.

5. Utvrđeni su određeni problemi na području izvođenja vjeronauka u srednjim školama, kako u gimnazijama tako i u strukovnim školama. Posebno je izražena potreba za obnovom i prilagođavanjem plana, programa i udžbenika u skladu s konkretnim razlikama koje postoje između gimnazija i strukovnih škola. Goruća je također potreba da se dio vjeroučitelja, odnosno kateheta, i to ne samo svećenika nego i redovnica i laika, posveti radu s mladima u školi i župi. To je tim hitnije što Crkva još nema odgovarajućeg pastoralno-katehetskog programa za njihovo okupljanje poslije primanja sakramenta potvrde, što je također jedan od razloga njihova udaljavanja.

6. Nakon uvođenja vjeronauka u školu, jedno od najvažnijih pastoralno-katehetskih pitanja jest kako uspostaviti što skladniji i što kreativniji suodnos između školskog vjeronauka i župne kateheze, koje valja promatrati kao bitne komplementarne sastavnice jednog te istog katoličkog vjerskog odgoja i obrazovanja. Specifičnost župne kateheze, osobito u našim sadašnjim prilikama, sastoji se poglavito u tome što ona treba biti najbliže povezana s cjelokupnim životom i djelovanjem župne zajednice. Župna kateheza ne smije biti kopija školskog vjeronauka. Stoga, među najpreče zadace pripadaju izrada adekvatnih planova i programa te tiskanih i drugih medija za župnu katehezu, zatim adekvatna formacija kvalificiranih kateheta i njihovih suradnika za evangelizacijsko-katehetsko djelovanje u župnim zajednicama i napokon realno i pravedno rješenje pitanja identiteta i statusa kateheta i njihovih suradnika, ne zanemarujući ni financijsko pitanje.

7. Konstatirano je da na hrvatskim visokim učilištima ima više od 88.000 studenata, ali je malen broj uključen u evangelizacijsko-katehetski proces i angažman u Crkvi i društvu iz vjere. Uza sve hvalevrijedne pokušaje kao što je djelovanje studentskih kateheta u nekim gradovima, potreban je sustavniji program za studente. U tom je smislu predloženo da se imenuje i viši savjetnik za studente pri NKU-u.

8. Kako bi se što djelotvornije promicala župna kateheza u svim vidovima s

posebnim naglaskom na odraslima, u čemu postoji izrazit manjak u našoj pastvi, potrebno je da pastoralni djelatnici porade više na formiranju ekipa suradnika, koji će biti voditelji i suvoditelji raznih skupina službi unutar župne zajednice, kako bi se ostvarivao sustavni, kontinuirani i organski povezan pastoral i kateheza odraslih.

9. Velika je uloga redovnica u župnom pastoralu, posebno u katehizaciji. Istaknuta je potreba da se i danas više njih školuje za tu službu. S druge strane nužno je poticati i podržavati i angažman vjernika laika u katehezi, nastojeći oko njihove što solidnije teološko-katehetske naobrazbe i rasta u duhovnosti i odgovornosti za služenje u Crkvi. Pritom je važno ostvarivati što bolju suradnju biskupa, svećenika, redovnika, redovnica i laika, jer se još uvijek uočavaju nesnalaženja i problemi. Posebno je važno isticati da je služba vjeroučitelja i župnog katehete ne samo zanimanje već prvenstveno zvanje.

10. Posebnu pažnju valja posvetiti izobrazbi vjeroučitelja na crkvenim učilištima, uz adekvatno reformiran studij, kao i trajnom doškolovanju, vodeći računa o zahtjevima i očekivanjima našeg vremena. Većoj odgovornosti u pripremi pridonijet će zajedno i obveza polaganja stručnih ispita za vjeroučitelje, napredovanje u zvanje mentora i savjetnika, te stručno-pedagoški nadzor vjeronauka u školama, za što će Mješovita komisija NKU-a i Ministarstva prosvjete i športa uskoro izraditi poseban pravilnik.

11. Budući da planiranje i organizacija religijskog odgoja i kateheze mora voditi računa o svim dobima, kategorijama ljudi i životnim sredinama, osobitu brigu treba posvetiti vjerskom odgoju djece predškolske dobi, koji se komplementarno ostvaruje u obitelji, župnoj zajednici i predškolskim ustanovama. Za takav odgoj u vrtićima postoje sve teorijske i zakonske pretpostavke. Iako su se u sedam godina stekla vrijedna pozitivna iskustva, još je, općenito govoreći, to područje zanemareno i nema pravog snalaženja. Zato je potrebno, u suradnji s NKU-om, na razini biskupijskih katehetskih ureda što hitnije organizirati savjetodavnu službu te po načelu subsidijarnosti

promicati tu dimenziju odgoja. Isto tako na našim učilištima, u skladu sa zakonom o predškolskom odgoju i naobrazbi te u skladu s Ugovorom između Svete Stolice i Republike Hrvatske, valja koncipirati kvalitetnu izobrazbu onih koji će se posvetiti vjerskom odgoju malenih, u bliskoj suradnji s roditeljima, u vrtićima i župnim zajednicama.

12. U radu s osobama s teškoćama u razvoju učinjeni su značajni pomaci. Međutim, potrebna je sustavnija briga odnosno edukacija vjeroučitelja za rad s osobama s teškoćama u razvoju te izrada i prihvaćanje prilagođenih programa kako iziskuje struka na tom području. Tako će se stručnim i sveobuhvatnim pristupom takve osobe izvući iz izolacije, te će se izbjeći opasnost da budu na marginama pastoralnog djelovanja. Stručnim i organiziranim djelovanjem te će se osobe najbolje zaštititi od vrlo upitnih utjecaja, npr. od različitih pseudoreligija i sekta.

13. Potrebno je da se Crkva sustavnije i koordiniranije posveti crkvenim pokretima i udrugama kao važnim mjestima katehizacije. Pritom je nužna i bolja koordinacija te suradnja na razini župne i drugih crkvenih zajednica, u što većoj otvorenosti i svijesti crkvenog zajedništva.

14. Suvremeno pastoralno-katehetsko djelovanje ostvaruje se kvalitetnim tiskanim i elektroničkim medijima. O stvaranju i uporabi takvih medija valja stoga voditi osobitu brigu, u međusobnom koordiniranju po općim smjernicama Crkve, provodeći u katehezi sustavni odgoj za korištenje medija. U tom smislu važno je razraditi program izdavaštva, s prikladnim materijalima za vjeroučitelje i naslovnike vjeronauka, u školi i župnoj zajednici.

15. Osjeća se velika potreba za redovitim okupljanjima u pastoralnom usavršavanju vjeroučitelja na regionalnom i nacionalnom planu, također poput negdašnjih Katehetskih ljetnih škola. Komisija NKU-a za redovitu i trajnu katehetsku formaciju uskoro će izraditi program za takva okupljanja na biskupijskim i nacionalnoj razini. U svezi s time zaključeno je da se u skoroj budućnosti održi još jedan katehetski kolok-

vij, osobito u pogledu recepcije novog Općeg direktorija za katehezu, a sljedeće godine Katehetski tjedan za sve vjeroučitelje, odnosno Katehetski kongres na prijelazu u treće tisućljeće. Istaknuta je i potreba za boljim povezivanjem, razmjenom iskustava i usavršavanjem vjeroučitelja. Zato je predloženo da se ponovno osnuje Hrvatsko katehetsko društvo te pokrene glasilo za katehetsku komunikaciju.

16. Očito je da djelotvorno ostvarenje sugestija i zaključaka Kolokvija ponajviše ovisi o što kvalitetnijem funkcioniranju NKU-a, njegovih komisija i radnih skupina pod vodstvom viših savjetnika, te svakog pojedinog biskupijskog katehetskog ureda. Stoga je istaknuta potreba za boljom organizacijom svih pothvata, kako za ostvarivanje vjerskog odgoja u predškolskoj dobi tako i vjeronauka u školi i župnoj zajednici. Samo dobrim funkcioniranjem spomenutih ureda može se očekivati odgovarajući potreban sustavni i koordinirani rad, kao i angažiranje zauzetijih stručnjaka na teorijskom i praktičnom polju u pojedinim komisijama i radnim skupinama NKU-a. Nacionalni katehetski ured, radi što kvalitetnijeg ostvarenja njegove koordinacijske uloge i suradnje s biskupijskim uredima, treba pojačati stručnim osobljem i materijalnim sredstvima, da bude jedan od naj-

važnijih poticatelja i sugovornika u stvaranju pastoralno-katehetske "strategije" za odgoj i rast u vjeri te za što učinkovitije djelovanje iz vjere. Katehetski kolokvij u Zagrebu potvrdio je odlučnost sviju da se u tome više zauzmu.

Zagreb, 5. svibnja 1998.

U ime Komisije za redovitu i trajnu katehetsku formaciju Nacionalnog katehetskog ureda HBK

Dr. Milan Šimunović
viši savjetnik - predsjednik komisije sa suradnicima:

Dr. Zvonimir Kurečić
predstojnik NKU-a

Dr. Alojzije Hobljaj
viši savjetnik za predškolski odgoj

Dr. Josip Baričević
viši savjetnik za vjeronauk u osnovnoj školi

Dr. Rudi Paloš
viši savjetnik za vjeronauk u srednjoj školi

Prof. Zvonka Matoić
viši savjetnik za osobe s teškoćama u razvoju

Mons. Matija Štepinac
viši savjetnik za župnu katehezu